

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραιανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακιροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

Παρασκευή, 4 Σεπτεμβρίου 2009

16.00-17.30 Εγγραφές

Ώρα

Αίθουσα 3**Η ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ξένη**Θεματική: **Καταγραφή δεδομένων/Αναλυτικά Προγράμματα**Προεδρείο: **Α. Ιορδανίδου Σ. Καμαρούδης**

17.30-17.50 *Η Μάθηση και η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας ως μητρικής ή ξένης στην FYROM*
Α. Ήργης, Ο. Μακρή

17.50-18.10 *Διδάσκοντας ελληνικά στο Γαλλικό Σχολείο Θεσσαλονίκης*
Γ. Καρασαββίδου, Σ. Καμαρούδης

18.10-18.30 *Η διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης στην Ελλάδα*
Ν. Ρουμπής, Α. Καραδημητρίου

18.30-18.50 *Εκπαίδευση Ελληνοπαίδων του εξωτερικού: μια ουτοπία με θεσμικά αίτια; Η περίπτωση της εκπαιδευτικής περιφέρειας BENELUX*
Α. Διαλεκτόπουλος

18.50-19.10 Διάλειμμα - Καφές

Προεδρείο: **Μ. Δαμανάκης - Π. Μπερελής**

19.10-19.30 *Γλωσσική διατήρηση/μετακίνηση στην δεύτερη γενιά Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα: Κοινωνική ενσωμάτωση και κινητικότητα*
Δ. Μιχαήλ, Α. Κέσκο

19.30-19.50 *Σχεδιασμός αναλυτικών προγραμμάτων διδασκαλίας ελληνικής ως ξένης με βάση το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες. Γενικά κριτήρια σχεδιασμού*
Μ. Καρακοτσίδου

19.50-20.10 *Προγράμματα Σπουδών και προώθηση της συνέχειας στην Εκπαίδευση. Το παράδειγμα της Νεοελληνικής Γλώσσας*
Ε. Δανιηλίδου, Ι. Βόρβη

20.10-20.30 *Το γλωσσικό Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών στην ελληνική και τη γαλλική πρωτοβάθμια εκπαίδευση*
Α. Σακελλαρίου, Σ. Καμαρούδης, Ι. Tambrun

20.30-20.50 *Η ελληνική γλώσσα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η Προοπτική των Εστιών Πολιτισμού του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης*
Ο. Μακρή, Α. Ήργης

21.10-21.30 Συζήτηση

Δείπνο

**Η Ελληνική Γλώσσα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η Προοπτική των
Εστιών Πολιτισμού του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού στη
διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης**

Όλγα Μακρή

Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Αργύρης Ήργης

Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Περίληψη

This article explores the work of Greek Esties of Culture to the spreading of Greek language and culture to the Southeast Europe. The case study analyses the conditions and the aims of work of the Greek Esties of Culture, with focus on the last three years (2006- 2009), a period that matches with general changes to the administration of the Foundation (Greek Foundation of Culture) and to its aiming, considering international characteristics, such as the multiculturalism and the searching of modern forms of cultural expressions. Especially, we focus on the turn of the Greek Cultural Diplomacy to the Balkan countries, as represented to the actions of the Greek Esties of Culture and the creation, functioning of Foundations of Culture. Within these activities there are programs that promote the teaching of Greek language as foreign/ second language, the festivals of culture, in terms of the formal relations among the countries. The main research question is: do the cultural and language events, organized by the Greek Foundations of Culture, promote the spirit of cultural peace of the 21st century? The data was material related to the cultural events, as seen in the web- site of the Greek Foundation of Culture and semi- structured interviews to the Directors of the related Esties- Foundations of Culture. The article concludes with the results and the proposals for the role of Greek language to the peaceful cultural climate in the area of Southeast Europe.

1.1 Οι Εστίες του ΕΙΠ στα Βαλκάνια

Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού δραστηριοποιείται στα Βαλκάνια μέσω των Εστιών Πολιτισμού. Οι Εστίες Πολιτισμού «αποτελούν κέντρα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και σημεία αναφοράς του ελληνικού πολιτισμού. Οργανώνουν σεμινάρια της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας για τους καθηγητές, εκδηλώσεις σε συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς πολιτιστικούς φορείς, την Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά και οικονομικούς φορείς» (Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2008 σελ: 16). Η λειτουργία τους σταδιακά ξεκινά στα τέλη 2007 και «οι δραστηριότητες τους σκοπό έχουν να φέρουν το κατά τόπους κοινό σε επαφή με τον λόγο, τις τέχνες και τα επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού στη διαχρονική του πορεία και να προβάλλουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του σε μια προσπάθεια αλληλοκατανόησης και ειρηνικής συνύπαρξης των λαών (Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2008 σελ: 16).

Εστίες Πολιτισμού λειτουργούν στα Τίρανα, το Βουκουρέστι, το Βελιγράδι και την Σόφια. Βέβαια υπάρχουν άλλες 7 βαλκανικές χώρες, οι οποίες παρουσιάζουν στρατηγικό ενδιαφέρον μετά τις νέες ισορροπίες και τις συνθήκες που διαμορφώνονται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Στην ευρύτερη βαλκανική περιοχή δραστηριοποιούνται και άλλοι ελληνικοί φορείς που ασχολούνται με τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού (Εδρες Ελληνικών Σπουδών, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, ιδιωτικοί φορείς- φροντιστήρια ελληνικής γλώσσας, ελληνικά πανεπιστήμια σε συνεργασία με τα αντίστοιχα των βαλκανικών χωρών).

Το ΕΙΠ, ως επίσημος φορέας έκφρασης της Ελληνικής Πολιτιστική Διπλωματίας φαίνεται να κινείται στα σχέδια και τις στρατηγικές άσκησης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και υλοποιεί πολιτικές, οι οποίες είναι απόρροια των στρατηγικών επιλογών που έχει κάνει η ελληνική πολιτεία. Από τη σκοπιά αυτή, το ΕΙΠ λειτουργεί δεσμευτικά και στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής, αποφεύγοντας συνεργασίες επαφές και πολιτιστικές ανταλλαγές, οι οποίες δεν θα έβρισκαν σύμφωνη την ηγεσία του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών. Για παράδειγμα κάθε πολιτισμική συνεργασία με την γειτονική Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, όσο παραμένει η διαφορά για την ονομασία, θα μπορούσε να θεωρηθεί εκτός πλαισίου κάτι το οποίο δεν αποκλείεται στην πράξη από άλλους φορείς, όπως τα ελληνικά πανεπιστήμια, πολιτιστικούς οργανισμούς, τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους και

ιδιωτικούς μη κερδοσκοπούς φορείς που ασχολούνται με πολιτιστικές ανταλλαγές – συνεργασίες και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας στα Βαλκάνια. Ωστόσο, ο ρόλος του στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στα Βαλκάνια θα μπορούσε να θεωρηθεί σημαντικός και να αξιολογηθεί σε σχέση με τις πολιτικές επιλογές, τις Μορφωτικές Συμβάσεις και τις συμφωνίες που γίνονται μεταξύ της Ελλάδας και των βαλκανικών χωρών. Οι Μορφωτικές Συμβάσεις δημιουργούν το νομικό πλαίσιο, ώστε να είναι πιο εύκολη η κινητικότητα και άλλων φορών που δραστηριοποιούνται σε θέματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού στην βαλκανική. Οι συναντήσεις και συνεργασίες, χωρίς να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα από τα συμβαλλόμενα κράτη, προσδίδουν μια επισημότητα στην αναγνώριση του πολιτισμού και της γλώσσας τους. Η διάθεση ανταλλαγής πολιτιστικών αγαθών και έργων, μπορεί να ενταχθεί σε μια προσπάθεια διαπολιτισμικού διαλόγου, αλληλοκατανόησης και ειρηνικής συνύπαρξης των λαών στη βαλκανική- Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Η λειτουργία των Εστιών Πολιτισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη συνδέεται με τις διπλωματικές σχέσεις και τις Μορφωτικές Συμβάσεις που έχει υπογράψει Ελλάδα με τα αντίστοιχα κράτη. Έτσι, η Εστία Πολιτισμού στο Βουκουρέστι εντάσσει στις δραστηριότητές της, εκδηλώσεις πολιτισμού που συνδέουν την ελληνική παρουσία στην περιοχή και αναδεικνύουν τις κοινές ορθόδοξες βυζαντινές επιρροές, ενώ στα Τίρανα η Ελληνική Εστία εστιάζει το έργο της στην ελληνική μειονότητα, τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και την προβολή του ελληνικού πολιτισμού στους Αλβανούς πολίτες. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε αναλυτικά στις Εστίες Πολιτισμού που λειτουργούν, επίσημα, στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, θα παρουσιάσουμε τις θέσεις των διευθυντών και θα κάνουμε μια κριτική αποτίμηση του έργου τους, στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού στην ευρύτερη περιοχή.

1.2 Εστία Ελληνικού Πολιτισμού Τιράνων Αλβανίας

Η Εστία Ελληνικό Πολιτισμού στα Τίρανα (<http://www.hfc-tirana.com>) λειτουργεί επίσημα από τις 5/3/2009 (επίσημη μέρα εγκαινίων) και έχει την έδρα της στο χώρο του νεόδμητου κτιρίου του Αρσάκειου Ελληνοαλβανικού Κολεγίου των Τιράνων. Η λειτουργία της εντάσσεται στο πλαίσιο εφαρμογής του Συμφώνου Φιλίας Συνεργασίας,

Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας (1996) που έχουν υπογράψει η Ελλάδα και η Αλβανία (<http://www.hfc.g>) και στη νέα Μορφωτική Συμφωνία (4/11/1998), η οποία κυρώθηκε από την Βουλή των Ελλήνων το έτος 2000 (Ν. 2829/2000). Σύμφωνα με κοινή ανακοίνωση της Εστίας Πολιτισμού και της ελληνικής πρεσβείας στα Τίρανα «στόχος είναι η ενδυνάμωση των παραδοσιακών και φιλικών δεσμών Ελλάδας Αλβανίας, η ανταλλαγή πολιτιστικών αγαθών η συν- δημιουργία νέων καλλιτεχνικών και πνευματικών εκφράσεων καθώς και η διάδοση της ελληνικής γλώσσας στον αλβανικό λαό – επειδή αυτό φέρνει την Αλβανία πιο κοντά στον ελληνικό πολιτισμό» (http://www.hfc-tirana.com/wmt/userfiles/Media/program_ritsos_el.pdf). Η επίσημη έναρξη λειτουργίας της, συνοδεύτηκε με ένα αφιέρωμα «Ταξιδεύοντας με τον Καβάφη». Η εκδήλωση περιελάμβανε «έκθεση με αρχαιολογικό υλικό (παραγωγή του Σπουδαστηρίου του Νέου Ελληνισμού/Αρχείου Καβάφη για το ΕΠΠ) και έκθεση βιβλίου με μεταφράσεις του έργου του ποιητή σε διάφορες γλώσσες (παραγωγή ΕΠΠ σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου και το Μουσείο Καβάφη της Αλεξάνδρειας) ενώ παράλληλα εξαγγέλθηκε η λειτουργία τριών εκθέσεων, ο «Ξένος η ελληνική εμπειρία της μετανάστευσης στον 20ό αιώνα» και του αφιερώματος που τη συνόδευε (κινηματογραφικές προβολές, λογοτεχνικές συναντήσεις, συναυλίες κ.α) το «Φως και σκιές στα Βαλκάνια- οκτώ βαλκάνιοι φωτογράφοι» και η «Η κλοπή της Ιστορίας» έκθεση πολυμέσων για την αρχαιοκαπηλία. Οι εκδηλώσεις που ακολούθησαν («Του Νεκρού Αδερφού», 23/4/09), κατά τους διοργανωτές της Εστίας Πολιτισμού, είχαν διαβαλκανικό θεματικό πυρήνα (κοινές βαλκανικές παραλογές) και «τα διαβαλκανικά μηνύματά τους, επιδίωκαν να εκπέμψουν στους βαλκανικούς λαούς, που επί σειρά αιώνων μέσα από τη συμβίωσή τους απέκτησαν, τα κοινά πολιτιστικά στοιχεία, προσδιοριστικά της κοινής ιστορικής τους μοίρας και τις θαυμαστές συγγένειες τους, που επί αιώνες συνυπήρξαν ειρηνικά στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας» (<http://www.hfc-tirana.com/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=61&apprec=13>).

Παράλληλα με τις εκδηλώσεις, που αναφέρθηκαν, λειτουργούν τμήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, τα οποία προσφέρονται δωρεάν και εντάσσονται στη στρατηγική- τακτική της Εστίας Πολιτισμού ότι «η διάδοση της ελληνικής γλώσσας στον αλβανικό λαό φέρνει την Αλβανία πιο κοντά στον ελληνικό πολιτισμό». Μια αποτίμηση του έργου της Εστίας Πολιτισμού στα Τίρανα, θα ήταν πολύ πρόωρη καθώς λειτουργεί τέσσερις μήνες. Για τον λόγο αυτό θα περιοριστούμε στις θέσεις

που διατυπώθηκαν σε μια σύντομη συνέντευξη από το Διευθυντή της Εστία Πολιτισμού Τιράνων.

Η Εστία Πολιτισμού Τιράνων, λειτουργεί ως κέντρο διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και σημείο αναφοράς του ελληνικού πολιτισμού. Κατά το Διευθυντή της, η φιλοσοφία ίδρυσης και λειτουργίας της είναι *α. η επανάκτηση του χαμένου ιστορικού εδάφους β. η γλωσσική διείσδυση γ. οι ανταλλαγές πολιτιστικών αγαθών δ. η προώθηση της γνωριμίας με τον ελληνικό πολιτισμό στο αλβανικό κοινό, μέσα στη χώρα τους και ε. γέφυρα πολιτισμού*. Με βάση τις παραπάνω διατυπωθείσες αρχές μπορεί να ερμηνευθούν οι πρώτες εκδηλώσεις της Εστίας Πολιτισμού και η ανταπόκριση που έχουν από το αλβανικό κοινό. Βεβαία δε διερευνήθηκε η *αρχή της αμοιβαιότητας* όπως διατυπώνεται στη Μορφωτική Σύμβαση για να διαπιστωθεί και η αντίστοιχη αλβανική θέση σε θέματα πολιτισμού και γλώσσας στην Ελλάδα, εντάσσοντας τις πολιτιστικές σχέσεις των δύο χωρών στο πεδίο της ειρήνης και της κατανόησης των δυο λαών.

Παράλληλα, με την Εστία Πολιτισμού, δραστηριοποιούνται και άλλοι θεσμοί σε θέματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού, όπως η Αρχιεπισκοπή Αλβανίας, η Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΔΙ.ΠΟ.Δ.Ε), το Αρσάκειο Ελληνοαλβανικό Κολέγιο, και η Έδρα Ελληνικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Τιράνων. Τα βασικά στοιχεία που διαφοροποιούν την Εστία Πολιτισμού, από τους αναφερθέντες οργανισμούς και δικαιολογούν την παρουσία της, σύμφωνα με το Διευθυντή, είναι *α. η αυτονομία κατάστρωσης αναλυτικών προγραμμάτων διδακτικής ύλης και διδακτικών μέσων και β. η δωρεάν παροχή μαθημάτων σε ενήλικες και μη*. Βέβαια το θέμα της επικάλυψης πολιτιστικών δραστηριοτήτων το συναντούμε σε πολλές χώρες, όμως ο προβληματισμός που τίθεται είναι εάν οι φορείς, κυρίως οι κρατικοί, συνεργάζονται, επικοινωνούν και ακολουθούν μια κοινή πολιτιστική πολιτική που συγκλίνει στη θετική προβολή της Ελλάδας στο εξωτερικό, μέσω της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού. Ένα άλλο χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί την Εστία Πολιτισμού Τιράνων, σύμφωνα με το Διευθυντή, είναι ότι *«προωθεί την ιδέα της αναβίωσης της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών»* της Νοτιοανατολικής Ευρώπης καθιστώντας την βασικό πυλώνα της Πολιτιστικής Διπλωματίας στην περιοχή. Η κοινή πολιτιστική κληρονομιά συγκλίνει περισσότερο με την ελληνική και για το λόγο αυτό, *«ασκείται δια των εστιών*

του ΕΙΠΠ εναλλακτική στρατηγική βελτίωσης της εικόνας της Ελλάδας ή εάν το θέλετε τοιμηρότερα επανάκτηση του χαμένου (και ιστορικά δικαιωμένου) πολιτισμικού εδάφους που επί αιώνες είχε κεκτημένο η ελληνική κουλτούρα στη βαλκανική» Η αναγνώριση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς μέχρι την αποδοχή της διαφοροποίησης της δημιουργεί ένα πλαίσιο διαλόγου (διαπολιτισμικού) που μπορεί να θεωρηθεί γόνιμο, εάν στηριχθεί στο σεβασμό, την κατανόηση της ετερότητας και του διαφορετικού. Οι μέχρι τώρα εκδηλώσεις της Εστίας Πολιτισμού παρουσιάζουν στοιχεία ανάδειξης της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά με τη συμμετοχή βαλκάνιων καλλιτεχνών σε εκδηλώσεις γλώσσας και πολιτισμού.

Η ίδρυση και λειτουργία της Εστίας Πολιτισμού στην Αλβανία, όπως και σε άλλες βαλκανικές χώρες, συνδέεται με το ενδιαφέρον που επιδεικνύουν περιφερειακοί οργανισμοί (Ε.Ε), ισχυρά κράτη και σχηματισμοί κρατών (ΝΑΤΟ) για την περιοχή. Η «Διπλωματία των Αγωγών», η δημιουργία στρατηγικών εταίρων, οι περιφέρειες που προωθεί η Ε.Ε και η μετακίνηση των τεραστίων επενδυτικών κεφαλαίων προς Ανατολάς (Ανατολική Ευρώπη, Ρωσία, Κίνα, Ινδία κ.α) στρέφει το ενδιαφέρον της Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το όψιμο ενδιαφέρον της ελληνικής πολιτείας ίσως να συνδέεται και με το χαμηλό κόστος λειτουργίας των Εστιών σε σχέση με τα γραφεία και παραρτήματα του ΕΙΠΠ στην Ευρώπη και την Αμερική. Ωστόσο, η απουσία επίσημης πολιτιστικής διπλωματίας στην Αλβανία ερμηνεύεται διαφορετικά από τον Διευθυντή της Εστίας και αποδίδεται στο «ότι η πολιτική ρευστότητα και οι εμπόλεμες καταστάσεις δεν επέτρεπαν την ανάπτυξη δράσεων ακόμη και σε θέματα πολιτισμού. Ειδικά δε στην Αλβανία (όπου σέρνονται ακόμη οι τριβές για το τσάμικο, το βορειοηπειρωτικό, το μεταναστευτικό και τα εκπαιδευτικά μειονοτικά δικαιώματα) η ατμόσφαιρα ήταν εξαιρετικά βεβαρυμένη». Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οργανισμοί ελληνικού ενδιαφέροντος (Αρχιεπισκοπή Αλβανίας, ΔΙ.Π.Ο.ΔΕ, Αρσάκειο κ.α) ήδη υπήρχαν στην Αλβανία από τα μέσα της δεκαετίας του 90.

Δυο θέματα, άξια προσοχής, είναι η χάραξη κοινής πολιτιστικής στρατηγικής στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και η «κουλτούρα» συνεργασία των συναρμόδιων φορέων (Υπουργεία Εξωτερικών, Παιδείας, Πολιτισμού και Ανάπτυξης) σε θέματα ελληνικής γλώσσας, πολιτισμού και επιστήμης. Προς το παρόν για την συνεργασία αυτή, ο επικεφαλής της Εστίας Τιράνων αναφέρει ότι «δεν αισθάνομαι ότι το Υπουργείο

Εξωτερικών καταδέχεται να στρατευθεί με το ΕΠΠ στη χάραξη κοινής πολιτιστικής στρατηγικής» Οι τριβές που παρατηρούνται μεταξύ των μορφωτικών ακολούθων και του προσωπικού των πρεσβειών δεν είναι κάτι το ασυνήθιστο, όμως λειτουργεί ανασταλτικά στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού και δημιουργεί αρνητική εικόνα στους «μετέχοντες την ελληνική παιδεία».

1.3 Εστία Ελληνικού Πολιτισμού Σόφιας Βουλγαρίας

Η Εστία Πολιτισμού Σόφιας (<http://www.hfc-sofia.com/wmt/webpages>) εγκαινιάστηκε στις 18/11/2008 ακολουθώντας σχεδόν την ίδια δομή λειτουργίας με τις άλλες Εστίας Πολιτισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η έναρξη λειτουργίας της συνοδεύτηκε με ένα διήμερο εκδηλώσεων «Ελλάδα - Βουλγαρία : Δρόμοι Πολιτισμού & Επικοινωνίας». Τα μαθήματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και οι περιοδεύουσες εκδηλώσεις - εκθέσεις αποτελούν την βάση λειτουργίας της. Βέβαια, η διαφοροποίηση των προγραμμάτων και εκδηλώσεων της σχετίζεται με το ιδιαίτερο κλίμα που έχει διαμορφωθεί, το επίπεδο των πολιτιστικών σχέσεων και τη Μορφωτική Σύμβαση που έχει υπογραφεί. Μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας υπάρχει Μορφωτική Συμφωνία από 13/5/1973 (Ν. 477/1976) και Μορφωτικό Πρόγραμμα για την τριετία 2002-2004. Η άριστες διακρατικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών έχουν συμβάλει στη δραστηριοποίηση φορέων και οργανισμών ελληνικού ενδιαφέροντος που ασχολούνται με την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό στη Βουλγαρία. Η Εστία Πολιτισμού στη Σόφια έρχεται να προστεθεί, έστω και καθυστερημένα, στο ΔΙ.Π.Ο.Δ.Ε, στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του πανεπιστημίου «Αγ. Κύριλλου και Μεθόδιου», στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που συνεργάζεται με την αντίστοιχη έδρα Νεοελληνικών Σπουδών στη Σόφια. Παράλληλα δραστηριοποιούνται και ιδιωτικοί φορείς που εμπλέκονται με την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό (Ομίλος Δέλτα, <http://www.delta-edu.org/> Αεροπός, <http://aeropos.net/>). Κομμάτι εκπροσώπησης της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού αποτελεί ο σημαντικός αριθμός ελλήνων φοιτητών που έχουν συγκροτήσει μια μόνιμη Ελληνική Κοινότητα, εδώ και τέσσερις δεκαετίες, σε αρκετές πανεπιστημιακές πόλεις της Βουλγαρίας. Στις Ελληνικές Κοινότητες των φοιτητών προστίθενται, η φθίνουσα πορεία κοινότητες Ελλήνων που βρέθηκαν στη Βουλγαρία μετά την λήξη του

ελληνικού εμφυλίου πολέμου (1946-1949) και οι ιστορικές Ελληνικές Κοινότητες της Ανατολικής Ρωμυλίας.

Η Εστία Πολιτισμού στη Σόφια, συνιστά την επίσημη έκφραση της Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματίας και λειτουργεί ως βασικός πυλώνας προώθησης της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού στη Βουλγαρία. Η επισημότητα που προσδίδουν οι διοργανωτές στις εκδηλώσεις (πρόσκληση και συμμετοχή του πολιτικού, επιστημονικού και πνευματικού κόσμου της Βουλγαρίας όπως και των πρέσβων ξένων χωρών) αποτυπώνεται στη συνέντευξη που έδωσε ο Διευθυντής της Εστία Πολιτισμού Σόφιας, στο πλαίσιο της εργασίας μας.

Η Εστία Πολιτισμού Σόφιας, σύμφωνα με το Διευθυντή της, εντάσσει τη λειτουργία της, στις αρχές και τη φιλοσοφία του ΕΠΠ, λαμβάνοντας *«υπόψη την πολυπολιτισμικότητα, το διεθνές περιβάλλον και τις αλλαγές στην ευρύτερη περιοχή»*. Έτσι, τα προγράμματα της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, στοχεύουν *«στη καλύτερη γνωριμία με τον βουλγαρικό λαό και στο αυξανόμενο ενδιαφέρον που δείχνει για αυτά»*. Αυτό αντανακλάται και στα τμήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, που λειτουργούν από άλλους φορείς στη Βουλγαρία, καθιστώντας την ελληνική, γλώσσα επιλογής αρκετών ενηλίκων Βουλγάρων (Poromanska, 2008). Εκείνο όμως που διαφοροποιεί την Εστία Πολιτισμού Σόφιας από τους άλλους φορείς ελληνικού ενδιαφέροντος, κατά το Διευθυντή της, είναι α. *«η εγκυρότητα και η επισημότητα που παρέχει στην πραγματοποίηση των εκδηλώσεων- προγραμμάτων β. ο έλεγχος στο τι θα προβληθεί και αφορά τόσο την ελληνική γλώσσα όσο και τον ελληνικό πολιτισμό»*. Σε κάθε περίπτωση *«η Εστία Πολιτισμού λειτουργεί ως ο ενδιάμεσος κρίκος τόσο των φορέων ελληνικού ενδιαφέροντος σε θέματα γλώσσας και πολιτισμού όσο και της ελληνικής πρεσβείας που διαχειρίζεται τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής»*. Ο ρόλος της, ως επίσημος εκφραστής της Πολιτιστικής Διπλωματίας στη Βουλγαρία, αυξάνει το χρέος της *«στη συμβολή της, στη θετική εικόνα της Ελλάδας στα βαλκάνια, στη γόνιμη συνεργασία με τους βουλγαρικούς φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στη περαιτέρω καλλιέργεια των ελληνοβουλγαρικών πολιτιστικών σχέσεων»*. Άμεσα, αυτός ο ρόλος αποτυπώνεται στην εφαρμογή της Πολιτιστικής Διπλωματίας μέσω των προγραμμάτων της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού που προωθεί στην βουλγαρική κοινωνία.

Στο σύντομο χρονικό διάστημα λειτουργίας της, η Εστία Πολιτισμού Σόφιας έχει να παρουσιάσει ένα αξιόλογο έργο που αφορά τη διοργάνωση εκθέσεων (έκθεση βιβλίου «Γέφυρες» μεταφρασμένης λογοτεχνίας ελληνικής και βουλγαρικής, παιδική έκθεση ζωγραφικής: «Η Ελλάδα με τα μάτια των παιδιών»), αφιερωμάτων (Αφιέρωμα στο Ρήγα Φεραίο, εβδομάδα συγχρόνου ελληνικού κινηματογράφου), διαπολιτισμικές βραδιές ποίησης και μουσικής (ανάγνωση ποιημάτων Ελλήνων και Βουλγάρων ποιητών, ρεσιτάλ φλάουτο και κιθάρας), εκδηλώσεις γνωριμίας των δυο λαών («Η Βουλγαρία σε 500 λέξεις»), διαπολιτισμικές συμμετοχές (Η παράσταση του «Νεκρού Αδελφού», 27/4/2009) και συμμετοχή σε συνέδρια («Πολιτισμοί και Θρησκείες στα βαλκάνια, στην Μεσόγειο και την Ανατολή»).

Μια σύντομη αποτίμηση του έργου της Εστίας Πολιτισμού Σόφιας, θα μπορούσε να θεωρηθεί θετική, λαμβάνοντας υπόψη δυο παραμέτρους α. το χρονικό διάστημα από την επίσημη έναρξη λειτουργίας της και β. την ποιότητα των εκδηλώσεων, οι οποίες κατά τους διοργανωτές εντάσσονται στην αμοιβαία καλλιέργεια των πολιτιστικών σχέσεων και στην καλύτερη γνωριμία των δυο λαών. Η σύντομη αποτίμηση, θα ήταν πληρέστερη, εάν στα πλαίσια της αμοιβαιότητας, γνωρίζαμε την πορεία της αντίστοιχης Εστίας Πολιτισμού της Βουλγαρίας στην Ελλάδα και τον τρόπο που διαχέεται η βουλγαρική γλώσσα και ο βουλγαρικός πολιτισμός στην ελληνική κοινωνία. Εστιάζοντας, στην Εστία Πολιτισμού στη Σόφια, η αρχή της αμοιβαιότητας, η συνεχής βελτίωση και η ποιότητα αποτελούν εχέγγυα στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην βουλγαρική κοινωνία.

1.4 Εστία Ελληνικού Πολιτισμού Βουκουρεστίου Ρουμανίας

Η Εστία Πολιτισμού Βουκουρεστίου επίσημα λειτουργεί από το Νοέμβριο του 2008 και «έρχεται να επιβεβαιώσει τις μακροχρόνιες ιστορικές σχέσεις των δύο χωρών και να συμβάλει στην προώθηση του ελληνικού πολιτισμού σε συνεργασία με τοπικούς μορφωτικούς και πολιτιστικούς φορείς της χώρας. Οι ήδη στενές σχέσεις της Ελλάδας με τη Ρουμανία σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο (Διαδικασία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης "SEECF", Οικονομική Συνεργασία Ευζείνου Πόντου «ΟΣΕΠ») και η σταθερότητα στην περιοχή ευνοούν την ανάπτυξη των πολιτιστικών σχέσεων (<http://www.hfc-bucharest.com>). Μεταξύ Ελλάδας και Ρουμανίας υφίσταται

Μορφωτική Συμφωνία από 3/11/1995 (Ν. 2500/1997) και Μορφωτικό Πρόγραμμα για την τριετία 1999-2001, η ισχύς του οποίου παρατάθηκε μέχρι 31/12/2003 Α.Π: ΥΠΠΟ/ΜΟΡΦΩΤ/Α'ΦΟ3/72995/3149 από 10/12/2002 (Κωστάκης, 2008 σελ 101-122).

Η Εστία Πολιτισμού Βουκουρεστίου κατά δήλωση του επικεφαλής της, κινείται στην «εφαρμογή της Πολιτιστικής Διπλωματίας που χαράσσεται από το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού». Βασικοί άξονες των εκδηλώσεων της είναι η προώθηση του διαπολιτισμικού και διαβαλκανικού διαλόγου, μέσω του πολιτισμού και της τέχνης, και η ανάδειξη της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδίως της θρησκευτικής, όπως διαμορφώθηκε από τις βυζαντινές επιρροές. Στην βάση αυτή, η Εστία Πολιτισμού Βουκουρεστίου συνεργάζεται με την τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτιστικούς οργανισμούς (Εθνικό Μουσείο Τέχνης) και φορείς ελληνικού ενδιαφέροντος (Εδρα Νεοελληνικών Σπουδών του πανεπιστημίου Βουκουρεστίου). Στους στόχους της εντάσσει «την προώθηση του ελληνικού πολιτισμού, της ελληνικής γλώσσας, και τη σύσφιξη των πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των δύο λαών».

Στο σύντομο χρονικό διάστημα λειτουργίας της, οι εκδηλώσεις της Εστίας Πολιτισμού Βουκουρεστίου διαμορφώσαν το γενικό πλαίσιο που ενθαρρύνει την πολιτιστική συνεργασία και συνάντηση των δυο λαών (Dinu, 2008). Ο διάλογος μέσω της κοινής γλώσσας της μουσικής, της οικουμενικότητας και ο συνδυασμός της με βαλκανικές επιρροές αποτέλεσε η μουσική βραδιά τζαζ στην οποία ο διεθνούς φήμης Έλληνας σαξοφωνίστας Δημήτρης Βασιλάκης, συναντούσε τον διεθνώς αναγνωρισμένο Ρουμάνο σαξοφωνίστα Nicolas Simion και το κουαρτέτο του, στο βιβλιοπωλείο Carturești, το απόγευμα της 24ης Ιουνίου του 2009, και στο Green Hours 22 jazz-cafe.

Οι κοινές θρησκευτικές ρίζες των δυο λαών και οι βυζαντινές επιρροές τους αποτελέσαν τη βάση για την εκδήλωση «Από τη Σάρκωση του Λόγου στη Θέωση του Ανθρώπου. Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές Εικόνες από την Ελλάδα» (10-11/11-2008) σε συνεργασία με το Εθνικό Μουσείο Τέχνης και την Θεολογική Σχολή Βουκουρεστίου. Η εκδήλωση περιλάμβανε απαγγελία επιλεγμένων αποσπασμάτων από τα Ευαγγέλια που αναφέρονται στις μνήμες της Παναγίας για τη ζωή και τα πάθη του Χριστού με ταυτόχρονη προβολή της μετάφρασης των κειμένων στα Ρουμανικά.

Η περιοδεύουσα έκθεση φωτογραφίας «Φως και Σκιές στα Βαλκάνια», (11 Ιουνίου - 11 Ιουλίου 2009), στην οποία συμμετείχαν φωτογράφοι από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, την Αλβανία, την Σερβία, την Κροατία, την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Ρουμανία, και Τουρκία - σε μια προσπάθεια προβολής των κοινών πολιτιστικών στοιχείων του βαλκανικού χώρου- αποτέλεσε την αφορμή να εκφραστούν επίσημα οι διαστάσεις του διαπολιτισμικού διαλόγου στην ειρηνική συνύπαρξη και τη συνεργασία των λαών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, Καθηγητής, κ. Μπαμπινιώτης σημειώνει στον κατάλογο που συνοδεύει την έκθεση *«Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού αναζήτησε το Φως στα Βαλκάνια χωρίς να επιχειρήσει να κρύψει τις Σκιές. Σ' αυτή την έκθεση η ελπίδα συνυπάρχει με την απογοήτευση, το όνειρο με τη διάψευση, η απογοήτευση με την προσδοκία, η οργή με το πάθος. Αρκεί όμως ένα «κλικ» της μηχανής, για να αναχθεί η βαλκανική πραγματικότητα σε τέχνη, να εξαλειφθούν τα σύνορα και να βρουν οι άνθρωποι τη θέση τους στο φως, αφήνοντας στη σκιά το μερίδιο που της πρέπει»*. Εξίσου σημαντική και συμβολική ήταν η εισαγωγή στον κατάλογο της έκθεσης του κ. Ιορντάν Μπάεφ, καθηγητή της Σύγχρονης Ιστορίας στη Σόφια *«Αν είμαι σίγουρος για κάτι, αυτό είναι ότι παρόμοιες πολυμερείς πολιτιστικές δράσεις μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην απόσυρση των αόρατων ψυχολογικών συνόρων που ακόμα χωρίζουν τους λαούς των Βαλκανίων - ενός πανάρχαιου και ταυτόχρονα νέου, ενιαίου και αναπόσπαστου τμήματος της Ευρώπης»* (<http://www.hfc-bucharest.com/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=61&apprec=18>).

Παράλληλα, Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, μέσω της Εστίας Πολιτισμού Βουκουρεστίου, συμμετείχε στις εκδηλώσεις «Νύχτα των Πολιτιστικών Ινστιτούτων» που οργάνωσαν τα Μορφωτικά Ινστιτούτα, μέλη της EUNIC (European Union National Institutes for Culture) που εδρεύουν στο Βουκουρέστι (British Council, Ινστιτούτο Goethe, Ιταλικό Ινστιτούτο Πολιτισμού, Ινστιτούτο Cervantes, Ουγγρικό Ινστιτούτο Πολιτισμού, Πολωνικό Ινστιτούτο, Αποστολή Βαλονία-Bruxelles, Τσέχικο Κέντρο, Πολιτιστικό Φόρουμ της Αυστρίας και Γαλλικό Ινστιτούτο). Μια σύντομη αποτίμηση του έργου της Εστίας Πολιτισμού Βουκουρεστίου, σε σχέση με τον χρόνο λειτουργίας της, σύμφωνα με τον επικεφαλής της, θα μπορούσε να θεωρηθεί θετική καθώς, η ανταπόκριση του ρουμάνικου κοινού ήταν ικανοποιητική τόσο στις διαπολιτισμικές εκδηλώσεις όσο και στα τμήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

1.5 Εστία Ελληνικού Πολιτισμού Βελιγραδίου Σερβίας

Η Εστία Πολιτισμού Βελιγραδίου (<http://www.hfc-belgrade.com>) λειτουργεί επίσημα από της 3/7/2009. Τα εγκαίνιά της έγιναν παρουσία των προέδρων της Ελληνικής Δημοκρατίας και του προέδρου της Δημοκρατίας της Σερβίας, επιβεβαιώνοντας την μακροχρόνια φιλία, τη σημασία στην προώθηση των πολιτιστικών σχέσεων, την προβολή και διάδοση της σύγχρονης πολιτιστικής παραγωγής μεταξύ των δύο χωρών. Η παρουσία πολιτειακών και πολιτικών αρχών και εκπροσώπων της πολιτιστικής ζωής, των δυο χωρών, ανατανακλά το ρόλο της Πολιτιστικής Διπλωματίας στις διεθνείς σχέσεις και προσδίδει πολιτική επισημότητα στην ενίσχυση των διμερών σχέσεων. Μεταξύ Ελλάδας και Σερβίας υφίσταται Μορφωτική Συμφωνία από 18/6/1959 (Ν.4003/1959) και εκτελεστικό Μορφωτικό Πρόγραμμα για την τριετία 2002-2004, το οποίο υπεγράφη στην Αθήνα στις 20/2/2002, ενώ από 1995 λειτουργεί Έδρα Νεοελληνικών Σπουδών στο πανεπιστήμιο Βελιγραδίου, η οποία επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Η Εστία Πολιτισμού Βελιγραδίου αναλαμβάνει την επίσημη εκπροσώπηση της πολιτιστικής προβολής της Ελλάδας στη Σερβία ερμηνεύοντας μέσα από τα προγράμματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού την εφαρμογή της Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματίας. Μαζί με τις άλλες Εστίες Πολιτισμού στα Βαλκάνια παρουσιάζει περιοδεύουσες εκδηλώσεις (Η κλοπή της ιστορίας 3//7/2009) και εκθέσεις με κοινό πολιτιστικό θεματολόγιο (Η παράσταση του νεκρού αδερφού - διαβαλκανική παράσταση πάνω στο ομώνυμο δημοτικό τραγούδι 3/5/2009, η έκθεση Φως και σκιές στα Βαλκάνια). Παράλληλα προωθεί την θεμελίωση της συνεργασίας με πολιτιστικούς φορείς, με την συμμετοχή ελληνικών σχημάτων σε εκδηλώσεις που οργανώνονται στο Βελιγράδι. (θεάτρου, κινηματογράφου, κιθάρας, κ. ά).

Η διερεύνηση των στόχων και της παρουσίας της Εστίας Πολιτισμού Βελιγραδίου δεν συμπεριλήφθηκε στην παρούσα εργασία, καθώς δεν είχε οριστεί επίσημα ο επικεφαλής της. Η μελέτη της Εστίας Πολιτισμού Βελιγραδίου στηρίχθηκε στο υλικό που είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του (<http://www.hfc-belgrade.com>), ανεπίσημα, στην σύντομη επικοινωνία που είχαμε με το προσωπικό που εργάζεται στην Εστία και τον πολιτιστικό σύμβουλο της ελληνικής πρεσβείας στο Βελιγράδι. Η

αποτίμηση του έργου της είναι πολύ πρόωρη και ανάλογη με εκείνη των άλλων Εστιών Πολιτισμού που λειτουργούν στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

1.6 Συνολική θεώρηση

Οι Εστίες Πολιτισμού, σημεία αναφοράς της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, καλούνται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην άσκηση / εφαρμογή της Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Τα νέα δεδομένα που διαμορφώνουν οι γεωπολιτικές συνθήκες στην ευρύτερη περιοχή (αγωγοί, ένταξη βαλκανικών χωρών στην Ε.Ε , NATO, κοινοβουλευτικές δημοκρατίες περιφέρειες κ.α) σε συνάρτηση με το διεθνές πολυπολιτισμικό περιβάλλον και τη μετανάστευση, ωθούν σε «εναλλακτικές» μορφές διπλωματίας, στη δημιουργία νέων στρατηγικών εταίρων και την ενίσχυση των διμερών σχέσεων.

Οι Εστίες Πολιτισμού δραστηριοποιούνται σε μια περίοδο που η πλειοψηφία των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης έχει στραμένο το βλέμμα της στην Ε.Ε και επιδιώκει τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Στον προσανατολισμό αυτό, η Ελλάδα προβάλλει τον διαπολιτισμικό διάλογο, ως γέφυρα επικοινωνίας και ανάδειξης της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και εντάσσει την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, στο πλαίσιο διαλόγου, με τις γλώσσες και τους πολιτισμούς των λαών της βαλκανικής.

Οι Εστίες Πολιτισμού, στο σύντομο διάστημα λειτουργίας τους, προσπαθούν να προσδώσουν μια επισημότητα στο σύνολο των εκδηλώσεων τόσο με την συμμετοχή των πολιτειακών και πολιτικών αρχών όσο και την παρουσία προσώπων της πολιτιστικής ζωής, στήνοντας πυλώνες συνεργασίας με πολιτιστικούς οργανισμούς και την τοπική αυτοδιοίκηση των χωρών, στις οποίες δραστηριοποιούνται. Η επισημότητα αυτή εμπλέκει θεσμούς (Υπουργεία Εξωτερικών, Παιδείας, Πολιτισμού Ανάπτυξης κ.α) και φορείς (Πανεπιστήμια, Εθνικά Μουσεία, Πινακοθήκες κ.α) αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό τις απαιτήσεις για ποιότητα στη διοργάνωση, την προβολή και την επιλογή των πολιτιστικών θεμάτων. Ωστόσο το έργο τους, στο μέλλον, θα συνεκτιμηθεί από τέσσερις βασικές αρχές α. την αμοιβαιότητα β. την σχετικότητα β. την συνεχή βελτίωση δ. και την αρχή της συνεργασίας.

Η αρχή της αμοιβαιότητας εντάσσεται στην αρχή του «εθνικού συμφέροντος» και κατοχυρώνεται στις Μορφωτικές Συμφάσεις που υπογράφονται από τα συμβαλλόμενα κράτη (Χριστογιάννης, 2002). Η εφαρμογή της έγκειται στην κινητικότητα των φορέων, μέσω των Μορφωτικών Προγραμμάτων και των εκδηλώσεων που προωθούν. Ο διαπολιτισμικός διάλογος, που εξαγγέλλουν οι Εστίες Πολιτισμού, έχει ένα πιο διευρυμένο πλαίσιο και προϋποθέτει το διαπολιτισμικό ήθος συγκροτημένο από ενσυναίσθηση, σεβασμό και ανοχή του διαφορετικού, του άλλου (Μακρή & Ήργης 2009). Στο διαπολιτισμικό διάλογο, χωρίς να παραβλέπονται οι σκιές του παρελθόντος, οι συμμετέχοντες εντάσσουν τους προβληματισμούς και τις θέσεις τους, στο πλαίσιο της ειρήνης και της συνύπαρξης των λαών.

Η αρχή της σχετικότητας έχει συνάφεια με την ιδιαιτερότητα της κάθε χώρας και τον αντίκτυπο που έχει στην λειτουργία της Εστίας Πολιτισμού. Υπάρχει ένα πλέγμα παραγόντων που μπορεί να επηρεάσει την πορεία της κάθε Εστίας Πολιτισμού, διαμορφωμένο από τις ιστορικοπολιτικές συνθήκες, το επίπεδο των διμερών σχέσεων, την παρουσία του οικονομικού ελληνικού παράγοντα, ως πιθανού χορηγού των εκδηλώσεων, την παρουσία της Ελληνικής Κοινότητας και το κλίμα που διαμορφώνουν οι διεθνείς οικονομικές και πολιτικές συγκυρίες. Έτσι η Εστία Πολιτισμού Σόφιας στα πλαίσια της συνεργασίας με τους φορείς της Βουλγαρίας, πιθανών να προβάλλει στο μέλλον διαφορετικά προγράμματα και εκδηλώσεις στον αριθμό και την ποιότητα από εκείνα της Εστίας Πολιτισμού Τιράνων ή Βουκουρεστίου.

Η αρχή της συνεχούς βελτίωσης έχει συνάφεια με την Διοίκηση Ολικής Ποιότητα και είναι ενταγμένη στη διοίκηση και διαχείριση μονάδων και οργανισμών. Η συνεχής βελτίωση (στα ιαπωνικά αναφέρεται ως kaizen, από το kaί που σημαίνει αλλαγή και το zen που σημαίνει καλή). Το kaizen αναφέρεται στις μικρές και βαθμιαίες βελτιώσεις που αφορούν πρόσωπα και διαδικασίες και διαφοροποιείται από την καινοτομία που συνδέεται με μεγάλες και ριζικές αλλαγές (Ζαβλανός, 2003, σελ. 146). Στις Εστίες Πολιτισμού, η συνεχής βελτίωση σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα των προσώπων που τις στελεχώνουν και κατά συνέπεια με την ποιότητα των εκδηλώσεων και των πολιτιστικών υπηρεσιών. Πιθανή υιοθέτηση της συνεχούς βελτίωσης από τις Εστίες Πολιτισμού προϋποθέτει α. συνεργασία και συμμετοχική διοίκηση β. ομαδική εργασία γ. συνέπεια στο χρόνο πραγματοποίησης των εκδηλώσεων (τεχνική «ακριβώς στο χρόνο») δ. κύκλο ποιότητας (προγραμματισμός- υλοποίηση- αξιολόγηση-

επανακαθορισμός) ε. εστίαση στα ενδιαφέροντα του κοινού και στ αυτοματοποίηση διαδικασιών οργάνωσης προγραμμάτων γλώσσας και πολιτισμού. Η σύντομη διερεύνηση των Εστιών Πολιτισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη έδειξε ότι ο περιορισμένος αριθμός προσώπων που εργάζονται σε αυτές καθιστά δύσκολο το έργο λειτουργίας τους.

Και τέλος, η αρχή της συνεργασίας έχει συνάφεια με την οργανωτική κουλτούρα, ένα σύνολο αξιών, πιστεύω, προτύπων, υποθέσεων και τρόπου σκέψης που αποδέχονται τα μέλη του οργανισμού (Ζαβλανός, 2003). Στις Εστίες Πολιτισμού, η συνεργασία αφορά τόσο το προσωπικό που τις στελεχώνουν όσο και τους εποπτεύοντες φορείς (ελληνική πρεσβεία) και τους φορείς ελληνικού ενδιαφέροντος. Έτσι, η ελληνική γλώσσα στη Βουλγαρία διδάσκεται στην Εστία Πολιτισμού (Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού), στην Έδρα Νεοελληνικών Σπουδών (Πανεπιστήμιο Σόφιας) σε άλλα πανεπιστήμια (π.χ Πανεπιστήμιο Τυρνόβου), στο ελληνικό σχολείο (ΔΙ.Π.Ο.Δ.Ε) και σε ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Ανάλογη είναι η εικόνα στις περισσότερες χώρες που υπάρχει ομογένεια ή ενδιαφέρον για την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Ένα δίκτυο συνεργασίας υπό την σκέπη ενός επισήμου, με κύρος και έργο φορέα, μπορεί να προσφέρει τα εχέγγυα για καλύτερο συντονισμό και προβολή της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού.

Οι Εστίες Πολιτισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη διατηρούν το πλεονέκτημα να εκφράζουν την επίσημη εκπροσώπηση της ελληνικής πολιτείας στην προβολή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, να ασκούν μέσω των Μορφωτικών Προγραμμάτων και των εκδηλώσεων την επίσημη Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία, να προσδίδουν επισιμότητα στις εκδηλώσεις με την εκπροσώπηση πολιτικών και πολιτειακών αρχών, να συνεργάζονται με αντίστοιχους πολιτιστικούς οργανισμούς στις χώρες που δραστηριοποιούνται και να θεμελιώνουν δίκτυα συνεργασίας με την τοπική αυτοδιοίκηση και φορείς ελληνικού ενδιαφέροντος, στην καλύτερη προβολή της σύγχρονης ελληνικής πολιτισμικής έκφρασης.

1.6.1 Προτάσεις

Στην ενότητα αυτή διατυπώνονται δέσμες προτάσεων που αφορούν τη λειτουργία των Εστιών Πολιτισμού στην καλύτερη προβολή και προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Διοίκηση- Οργάνωση των Εστιών Πολιτισμού

- Επαναφορά του ΕΙΠ και των ΕΠ στο ΥΠΕΞ από το ΥΠΠΟ και ενίσχυση του ρόλου του στην Πολιτιστική Διπλωματία
- Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διοίκηση και οργάνωση των ΕΠ
- Πρόσληψη προσωπικού για την κάλυψη πάγιων και διαρκών αναγκών των ΕΠ
- Αναζήτηση στρατηγικών που διασφαλίζουν την ποιότητα των πολιτισμικών εκδηλώσεων και τη συνεχή βελτίωσή τους

Χρηματοδότηση- Χορηγία

- Σημαντική αύξηση της κρατικής ετήσιας ενίσχυσης
- Ενίσχυση του θεσμού της πολιτιστικής χορηγίας
- Εναλλακτικές μορφές άντλησης οικονομικών πόρων από
 - δημόσιους φορείς
 - ευεργέτες-δωρητές
 - φιλότεχνους
 - τους ίδιους τους δημιουργούς της τέχνης
- Ένταξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των ΕΠ σε ευρωπαϊκά προγράμματα
- Προώθηση της ιδέα της «πολιτιστικής υιοθεσίας» με την οργάνωση και υλοποίηση μιας πολιτιστικής εκδήλωσης
- Αναζήτηση οικονομικών πόρων από διεθνείς οργανισμούς σύμφωνα με τις αρχές λειτουργίας του ΕΙΠ
- Αύξηση πόρων από την προώθηση πολιτιστικών υπηρεσιών και εκδηλώσεων (πιστοποιητικά ελληνικής γλωσσομάθειας, πώληση εισιτηρίων, προώθηση βιβλίων κ.α)
- Ετήσια ενίσχυση των ΕΙΠ κατά 1% από οικονομικά κεφάλαια που επενδύονται και έχουν την κρατική και κοινοτική στήριξη

Ανάπτυξη-Επέκταση

- Προώθηση του Νοτιοανατολικού Ευρωπαϊκού δικτύου Εστιών Πολιτισμού με την ίδρυση και λειτουργία τους στις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες
- Ενίσχυση της συνεργασίας και της συμμετοχής των ΕΠ με ευρωπαϊκά πολιτιστικά δίκτυα και επέκτασης τους στις μεσογειακές χώρες
- Επέκταση του δικτύου των ΕΠ σε χώρες που παρουσιάζουν μακροχρόνια πολιτισμική παράδοση (Ινδία, Κίνα Ιαπωνία κ.α) και χώρες με αναδυόμενη πολιτισμική και οικονομική ισχύ (Ρωσία, Παραευξείνιες χώρες)
- Επέκταση του δικτύου ΕΠ σε χώρες με ιστορικούς φιλικούς δεσμούς (Αραβικές χώρες)
- Επέκταση του θεσμού των ΕΠ σε χώρες που διατηρείται Ελληνική Κοινότητα και δραστηριοποιούνται φορείς ελληνικού ενδιαφέροντος

Μορφωτικά Προγράμματα

- Ανανέωση και συνεχή βελτίωση των Μορφωτικών Προγραμμάτων
- Ενίσχυση των πολιτιστικών ανταλλαγών
- Αύξηση των υποτροφιών
- Ενθάρρυνση για διαπολιτισμικές συναντήσεις
- Οργάνωση εκπαιδευτικών και ενημερωτικών προγραμμάτων

Ανάληψη Προτοβουλιών των ΕΠ για τη

- διάδοση της ελληνικής γλώσσας
- διάδοση του ελληνικού βιβλίου
- υποστήριξη μεταφράσεων
- ενίσχυση βιβλιοθηκών
- συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα γλώσσας και πολιτισμού
- συμμετοχή σε φεστιβάλ προβολής της σύγχρονης ελληνικής πολιτισμικής έκφρασης
- οργάνωση θεματικών αφιερωμάτων που αφορούν τον σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό

- ανάδειξη της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς
- τη συνεχή και ποιοτική συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους πολιτιστικούς οργανισμούς και με φορείς ελληνικού ενδιαφέροντος

Εκπόνηση ερευνών- επιστημονικών μελετών που αφορούν

- έρευνα κοινού
- την συμβολή των ΕΠ στην προβολή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού
- διαπολιτισμικές σχέσεις των δυο χωρών (Ελλάδας και της χώρας που δραστηριοποιείται η ΕΠ)
- την εικόνα που έχουν για την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό, οι πολίτες της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται η ΕΠ
- την αμοιβαιότητα σε θέματα γλώσσας και πολιτισμού

Παροχή πολιτιστικών υπηρεσιών

- ψηφιοποίηση των εκδηλώσεων των ΕΠ
- τακτική ενημέρωση και διατήρηση άμεσης επικοινωνίας με το κοινό
- συνεχή βελτίωση της ποιότητας των πολιτιστικών υπηρεσιών
- συνεχή βελτίωση των υποδομών που φιλοξενούν τις πολιτιστικές εκδηλώσεις
- δημιουργία βιβλιοπωλείου και προώθηση των ελληνικών μεταφρασμένων έργων στο κοινό των ΕΠ
- δημιουργία εντευκτηρίων και ενθάρρυνση συνάντησης νέων που έλκουν τα ενδιαφέροντα τους στην ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό

Στις προτάσεις που αναφέρθηκαν θα μπορούσε να προταθεί η περαιτέρω διερεύνηση, ποιοτική και ποσοτική, έρευνα κοινού ή επιτόπια παρατήρηση λειτουργίας των ΕΠ. Ο χώρος που διερευνήθηκε (Οι Εστίες Πολιτισμού στην Νοτιοανατολική Ευρώπη) παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες- ιστορικές πολιτισμικές, πολιτικές- γεγονός που αυξάνει την ανάγκη για διεπιστημονική προσέγγιση μελέτης του, ώστε να διεξαχθούν

ασφαλή και αξιόπιστα συμπεράσματα. Η εξαγωγή ποσοτικών στοιχείων που αφορούν το σύνολο λειτουργίας των ΕΠ και κατά επέκταση του ΕΠΠ, ως επίσημου θεσμικού φορέα έκφρασης της Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματίας θα έκανε πιο σαφή την θέση της ελληνικής πολιτείας στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού και την ένταξη τους στο πεδίο των διεθνών σχέσεων. Από την άλλη, τα ποιοτικά στοιχεία που αφορούν την επικοινωνία, και το δίκτυο συνεργασίας των ΕΠ με το σύνολο των πολιτισμικών οργανισμών και φορέων θα προσέδιδε πιο σαφή εικόνα των ΕΠ στις χώρες που δραστηριοποιούνται

1.7 Σύνοψη

Η Πολιτιστική Διπλωματία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, στα πλαίσια της ασφάλειας, της αλληλοκατανόησης, της ειρήνης και της συνύπαρξη των λαών. Ο διαπολιτισμικός διάλογος και η ανάδειξη της κοινής πολιτισμικής κληρονομιάς προβάλλονται, ως τα πλέον σύγχρονα εργαλεία, στην άσκησή της και εντάσσονται στο σύγχρονο πεδίο λειτουργίας των διεθνών σχέσεων. Στο ελληνικό πλαίσιο, η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία, διαθέτει, ίσως, το πιο δυναμικό εγχώριο κεφάλαιο, τον πολιτισμό και τη ελληνική γλώσσα, σε σχέση με άλλους τομείς, με το οποίο μπορεί να σταθεί με αξιώσεις, σε άλλες γλώσσες και πολιτισμούς. Η ύπαρξη οράματος, ποιότητας προοπτικής, απαιτούμενης γνώσης, πείρας και συνεχούς βελτίωσης μπορεί να λειτουργήσει ως βασικό εχέγγυο συμβολής της Πολιτιστικής Διπλωματίας στην προβολή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού.

Ο επίσημος φορέας άσκησης και εφαρμογής της, το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, αναλαμβάνει να διαχειριστεί ένα τεράστιο κεφάλαιο- την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό- το οποίο σε σημαντικό βαθμό θα διαμορφώσει στο μέλλον, την εικόνα της χώρας μας, σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, με αξιώσεις στο πεδίο των διεθνών σχέσεων. Ο επανακαθορισμός των επιλογών και προτεραιοτήτων, κατά τους επικεφαλής του ΕΠΠ, και τα νέα χαρακτηριστικά του διεθνή χώρου – η *πολυπολιτισμικότητα η πολυγλωσσία, ο πολιτισμικός ανταγωνισμός, η αναζήτηση σύγχρονων μορφών έκφρασης*- φαίνεται να εστιάζουν την προβολή της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, στους πολίτες των χωρών του εξωτερικού, αναθεωρώντας

Βιβλιογραφία

Ζαβλανός, Μ. 2003. *Η Ολική Ποιότητα στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης

Μακρή, Ο. & Ήργης, Α. 2009. *Διαπολιτισμικός και Διαβαλκανικός Διάλογος. Οι άγνωστες πτυχές της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πρακτικά Εισηγήσεων σε CD Διεθνούς Συνεδρίου IAIE 2009 (International Conference: Intercultural Education: Paideia, Polity, Demoi στην Αθήνα 24-26 Ιουνίου 2009 από το International Association of Intercultural Education και το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής)

Χριστογιάννης, Γ. 2002. *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης

Dinu, T. 2008. *Οι απόφοιτοι των Τμημάτων Νέων Ελληνικών Σπουδών και οι ελληνικές επιχειρήσεις*. Στα Πρακτικά 1^{ου} Παγκοσμίου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών. Δήμος Αθηναίων, Αθήνα 3-5 Ιουλίου 2008 σελ: Στα Πρακτικά 1^{ου} Παγκοσμίου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών (σελ. 210-212). Αθήνα: <http://neoellinikesspoudes.elladastonkosmo.gr/files/BIBLIO%20PRAKTIKWN1.pdf> (Η πηγή αντλήθηκε από το διαδίκτυο στις 16-7-2009).

Poromanska, S. 2008. *Νεοελληνικές Σπουδές και επαγγελματικές προοπτικές*. Στα Πρακτικά 1^{ου} Παγκοσμίου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών. Δήμος Αθηναίων, Αθήνα 3-5 Ιουλίου 2008 σελ: Στα Πρακτικά 1^{ου} Παγκοσμίου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών (σελ. 209-230). Αθήνα: <http://neoellinikesspoudes.elladastonkosmo.gr/files/BIBLIO%20PRAKTIKWN1.pdf> (Η πηγή αντλήθηκε από το διαδίκτυο στις 16-7-2009).

Πηγές: Ιστοσελίδες- Ιστότοποι

Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού: <http://www.hfc.gr>

Εστία Ελληνικό Πολιτισμού Τίρανων : <http://www.hfc-tirana.com>

Εστία Πολιτισμού Βελιγραδίου : <http://www.hfc-belgrade.com>

Εστία Πολιτισμού Βουκουρεστίου: <http://www.hfc-bucharest.com>

Εστία Πολιτισμού Σόφιας: <http://www.hfc-sofia.com/wmt/webpages>

Συμβούλιο Ευρώπης: www.coe.int

UNESCO: <http://www.unesco.org>

Υπουργείο Παιδείας: www.ypepth.gr

Υπουργείο Πολιτισμού: www.culture.gr

Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού: <http://www.hfc.gr>

Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού (Σ.Α.Ε): <http://www.sae.gr>

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας

(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

4 -6 Σεπτεμβρίου 2009

Νυμφαίο Φλώρινας

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Νηπιαγωγών
Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων
Γλωσσικής Διδασκαλίας